

СРЕДНОВЕКОВНИ ОБЕКТИ В ЗЛАТАРИШКА ОБЩИНА

Тодор Овчаров

Златаришката община заема най-югоизточната част на Великотърновска област. Разположена е в Средния Предбалкан. Теренът е предимно хълмист. Тук планинските гънки са прорязани от Златаришка, Бебровска, Капиновска (Реселина) и Стара река (обр. 1).

Досегашните историко-археологически изледвания касаят предимно антични и ранновизантийски обекти (Цончев, Д., 1948: 113–152; Станев, Н., 1942: 19 и 20; Султов и др., 1977: 32–41; 1984, 21–23; Вачев, Х., 1999: 20–24). Информация за отделни археологически находки дават Б. Филов (Филов, Б., 1911: 268 и сл.), Н. Мушмов (Мушмов, Н., 1923 - 1924: 229–231) и Т. Герасимов (Герасимов, Т., 1939: 341–345). Някои от горните автори изказват предположение, че някои обекти от V–VII в. са преизползвани и през XII–XIV век (Цончев, Д., 1948 и Вачев, Х., 1999).

По наличната предварителна информация и по наши теренни наблюдения средновековни обекти установяваме в следните селища:

Град Златарица

Разположен на 25 км ю. и. от гр. В. Търново и на 15 км северно от гр. Елена, върху двата бряга на Златаришка река. Градът е заобиколен от хълмовете Чуката, Райчовото, Кандиловец и Могилата. Предполагаеми средновековни обекти има в м. Братованов град и в м. Чуката.

Местността Братованов град, наричана още Градишката усойна, е на 5 км ю. з. от Златарица. За ранновизантийската крепост там съобщават Д. Цончев, както и Х. Вачев, който предполага преизползване на крепостта и през периода XII–XIV век /Райчев, Х., 1999: 17 и 18/

Д. Цочев посочва, че на десния бряг на Златаришка река, която огражда крепостта от север и от североизток, има следи от цър-

ква и селище, без да ги датира /Цочев, Д., 1948: 128/.

Наличните преправки по крепостната стена с бял хоросан дават основание да се подкрепи предположението за използването ѝ и през времето на Второто българско царство /XI - XIV век/.

Местността Чуката е на 0,5 км западно от Златарица. Назоават я още с име-то “Св. Четиридесет мъченици”, тъй като преди години там на 9 март се правела църковна служба с курбан /Цочев, Д., 1948: 129/. Възвишението е на левия бряг на Златаришка река и е достъпно само от югозапад. Малката площ предполага наличие на манастир. И на двете местности са нужни сондажни изследвания.

Село Росно

Разположено е на 3 км източно от Златарица по Бебровската река /обр.1/. В м. Манастира, наричана още “Св. Четиридесет мъченици”, отстояща западно от селото, има ранновизантийски градежи. Високата към 70 м част на хълма е сравнително малка, за да се предполага, че там има крепост. Името подсказва наличие на стар манастир, като доказателство за което може да се приведе един турски документ относно границите на селското землище от 1835г., където се посочва “вехтата църква” на мястото на манастира /Рачев, Х., 1999: 22/.

Село Миндя

Остава на ю. з. от Златарица /обр.1/. Землището му е затворено от реките Капиновска и Златаришка. На 2 км източно от селото, в м. Васильовото поле, по терена се намират фрагменти от средновековна битова керамика. Несъмнено на това място има поселение от времето на XII - XIV век.

Село Средно село

Разположено е на около 15 км ю. и. от гр. Златарица /обр.1/. На изток землището му достига до Търговишка област.

На 300 м южно от селото има следи от руини на стара сграда, за която се предполага, че е църква /Държ. в-к, 1969: бр. 78/. Местността е известна с името Манастира, поради което може да се предполага, че там има стар манастир.

На 0,7 км ю.з. от селото има стар кладенец, регистриран като паметник на културата, без да е уточнено времето на изграждането му (Държ. в-к бр.78/1969г.)

В местността Рибарци, заела платовиден терен на левия бряг

на Стара река, на 1 км с.и. от изчезналото село Рибарци, има ранновизантийска крепост. Забелязваните поправки по крепостта с бял хоросан сочат преизползването ѝ и през периода XII-XIV век.

Вътре в крепостта има следи от градежи. Южно от крепостта личат руините на стара църква, вероятно гробищна. Не са установени следи от опожаряване на крепостта и вътрешната архитектура, което дава основание да се предполага, че животът там продължава и след падането на Търновград под османска власт. Крепостта е пазела подстъпите към столичния Търновград по Стара река. Съхранената архитектура заслужава сондажно археологическо проучване, тъй като и керамиката сочи времето XII-XIV век.

Село Родина

Намира се на СЗ. от гр. Златарица /обр.1/. В м. Дерменя има следи от старо селище. Живот там има от времето на траките, от римско и ранновизантийско време. Намерените късове от битова керамика от XII-XIV в доказват обитаване и през годините на Второто българско царство.

В заключение следва да се изтъкне, че досегашните изследвания в землищата на селищата в Златаришка община не са окончателни. Провеждането на археологически сондажи е наложително, тъй като тази територия е част от хинтерланда на средновековния Търновград – център на българската държава в периода от 1185 до 1393 г.

ЛИТЕРАТУРА

- В а ч е в, Х. Поселищен живот в землището на Златарица от древността до края на XVII-ти век. Златарица, 1999 г., с. 20–25.
- Г е р а с и м о в, Т. Колективни находки от монети през 1939 г. – ИБАИ, 1939 г. XIII, с. 341–345; Колективни находки от монети през 1955 г. – ИАИ, 1957 г., с. 323–327
- Д ъ р ж а в е н в е с т н и к , бр. 78 от 1968 г.
- М у ш м о в, Н. Колективни находки от монети през 1923 г. – ИБАД, 1923–24 г., II, с. 229–231.
- С т а н е в, Н. История на Търновската подбалканска котловина. В. Търново, 1942 г., с. 19 и 20.
- С у л т о в, В., П. Станев, В. Илчева, М. Цочев и Ат. Писарев. Старините в землището на Златарица. – ГМСБ, 1977 г., V, с. 32–41.

Су л т о в, Б. и авторски колектив. Старините в землището на Златарица. – ГМСБ, 1984 г., X, с.21–23.
Ф и л о в, Б. Новооткрити старини. – ИБАД, 1911 г. ,II, с.268 и сл.
Ц о н ч е в, Д. Старините по северните склонове на Еленския и Сливенския балкан. – ГПЛНМ, 1984 г., I, с.113–152.

к а р т а 2.ipg